

Laima  
BUDZINAUSKIENĖ

Lietuvos kultūros tyrimų  
institutas

## Bažnytinės vokalinės-instrumentinės muzikos kūrėjai XIX a. pirmosios pusės Lietuvoje: Florjanas Bobrowskis, Adalbertas Dankowskis ir kiti

ANOTACIJA. XIX a. pirmojoje pusėje Lietuvos bažnytinių kapelų repertuare vyravo vietinių kompozitorių kūryba. Pastaroji tema įvairiais aspektais buvo nagrinėta ankstesniuose autorės moksliniuose straipsniuose (Levinskaitė 1997; Budzinauskiene 2007 ir kiti). Šiame darbe pagrindinis dėmesys skiriamas keturių kompozitorių personalijoms ir jų kūrybos apžvalgai. Straipsnio tikslas – aptarti kompozitorių Florjano Bobrowskio, Adalberto Dankowskio, Antono Sokulskio ir Martino Zebrowskio fragmentiškus biografijų duomenis, susisteminti žinomus jų bažnytinius vokaliinius-instrumentinius kūrinius. Darbe remiamasi archyviniais šaltiniais ir muzikiniiais rankraščiais, kurie dabar tėra bene vieninteliai dokumentai, liudijantys apie minimų autorių gyvenimą ir kūrybą. Straipsnio uždavinys – įvardyti šių autorių gyvenimo ir kūrybos faktus, bažnytinius kūrinius, išskirti jų žanrus, atlikėjų sudėtis, apčiuopti kūrinių dėsingumus ir skirtumus, populiarumo aspektą, aptarti muzikinių rankraščių būklę. Šiuo darbu siekiama praplėsti Lietuvos XIX a. bažnytinės muzikos tyrimus.

Straipsnyje naudojami istorinis, komparatyvistinis, aprašomasis, sisteminis metodai.

### REIKŠMINIAI

#### ŽODŽIAI:

XIX a. pirmoji pusė,  
Lietuva, bažnytinė  
muzika, kapelos,  
repertuaras, Florjanas  
Bobrowskis, Adalbertas  
Dankowskis, Antonas  
Sokulskis, Martinas  
Zebrowskis.

Apie XIX a. pirmosios pusės Lietuvos bažnytinės muzikos kūrėjus žinių turime mažai. Beveik visų jų egzistavimą patvirtina tik pildyti bažnytinių kapelų narių ir repertuarą sudariusių kūrinių sąrašai. Retais atvejais kompozitorių pavardės randamos rašytiniuose šaltiniuose ir muzikinių rankraščių perrašuose. Pastarasis faktas susijęs su Lietuvoje ir visoje Vakarų Europoje vyravusia bažnytinės muzikos partijų nuorašų tradicija: svarbiausia buvo įvardyti kūrinio žanrą ir pavadinimą, o ne autorių. Tai ir būtų neakivaizdus atsakymas į klausimą, kodėl dauguma mus pasiekusių XIX a. pirmosios pusės Lietuvos bažnytinės muzikos rankraščių yra anoniminiai.

Susipažinus su rankraščių palikimu galima daryti prielaidą, kad XIX a. pirmojoje pusėje Lietuvos bažnytinių kapelų repertuare vyravo kompozitorių Florjano Bobrowskio (?1779–1846?) ir Adalberto Dankowskio (?1760–1814?) kūriniai. Tam turėjo įtakos keli reiškiniai: visų pirma darbas Lietuvos ir jos apylinkių kapelose, antra – susiklostęs liturgijai skirtų kūrinių „tradiciskumas“ (abiejų kompozitorių kompozicijos įgavusios panašumų melodikos, formos, apimties, atlikėjų sudėties ir kitais aspektais, būdingais daugumai bažnytinių kapelų repertuare vyravusių kūrinių) ir nesudėtingumas, atliepian-tys aptariamo laiko Lietuvos bažnytinių kapelų repertuaro specifika.

Žinios apie **Florjano Bobrowskio** gyvenimą ir kūrybą yra fragmentiškos. XIX a. pradžioje kunigaikščio Mykolo Kleopo Oginskio (1765–1833) dvarų kapelų vadovu dirbo A. Bobrowskis (težinoma pirmoji vardo raidė; *Słownik* 1964: 45). Didesnė tikimybė, kad mus dominantis muzikinių rankraščių autorius – „Lenkų biografiniame žodyne“ (*Polski słownik biograficzny* 1936: 45) minimas Florjanas Bobrowskis (1779–1846), dvasiškis, jėzuitas, 1882 m. išleisto ir kelis kartus Vilniuje perleisto „Lotynų-lenkų kalbų žodyno“ sudarytojas (Bobrowski 1905). Bobrowskis 1805–1811 m. dirbo Oršoje, Dineburge, Vitebske; 1807 m. buvo įšventintas į kunigus. Nuo 1820 m. jo gyvenimas buvo susietas su Vilniumi ir jo apylinkėmis: nuo 1822 m. iki gyvenimo pabaigos Bobrowskis buvo Nemenčinės parapiinės bažnyčios kunigas, klebonas, taip pat žymiausias ir aktyviausias Vilniaus masonų ložės „Uolusis lietuvis“ narys ir meistras (Załęski 2008–2009: 142). „Lenkų biografinio žodyno“ duomenimis, Bobrowskis mirė 1846 m. sausio 26 d.; palaidojimo vieta nežinoma.

Tenka pažymėti, kad „Lenkų biografiniame žodyne“ neminima Bobrowskio kaip kompozitoriaus veikla. Vis dėlto prielaidą, kad tai yra tas pats asmuo, patvirtina išlikusiuose rankraščiuose įrašytos datos ir priedašai prie pavardės: *mon[sieur]* (ponas) arba *mons[eigneur]* (monsinjoras)<sup>1</sup>. Verta prisiminti ir Nemenčinės bažnyčią, kuri XVIII–XIX a. toli gražu nebuvo provinciali šventovė. Priešingai – kunigais čia buvo to meto Lietuvos ir Vilniaus šviesuomenės atstovai, o pati bažnyčia – kultūros sklaidos vieta. Panaikinus jėzuitų ordiną, nuo 1774 m. Nemenčinės bažnyčioje klebonavo istorikas, poetas, būsimas vyskupas Adomas Stanislovas Naruševičius (1733–1796). 1803 m. Nemenčinės žemes priskyrus Vilniaus universitetui, klebono alga buvo mokama iš pastarosios aukštosios mokyklos fondų; neatsiejama ir jo įtaka pasirenkant ganytoją. 1807–1824 m. Nemenčinėje klebonu buvo gamtininkas, Vilniaus universiteto profesorius Stanislovas Bonifacas Jundzilas (1761–1847), o 1824–1840 m. – Florjanas Bobrowskis. Tikėtina, kad Bobrowskio bažnytiniai vokaliniai-instrumentiniai kūriniai visų pirma buvo atliekami

1 F. Bobrowski. *Missa in D*. Užbaliai, 1830, 1841. *Vilniaus universiteto bibliotekos rankraščių skyrius* (toliau – *VUB RS*), f. 45–83 (1).

Nemenčinėje, o sulaukę populiarumo – Vilniaus miesto bažnyčiose. Yra išlikęs gausus Bobrowskio bažnytinių kūrinių rinkinys, XIX a. pirmojoje pusėje priklausęs Vilniaus katedros kapelai. Toliau pateikiamas Bobrowskio vokalinių-instrumentinių kūrinių sąrašas, sudarytas remiantis autoriaus kompozicijų rankraščiais<sup>2</sup> bei natų sąrašais Vilniaus katedros Muzikos komiteto posėdžių protokolų knygoje<sup>3</sup>:

1823 m. sąrašas	1835 m. sąrašas	1850 m. sąrašas
<i>3 Missa in D</i> <i>Missa in D*</i> <i>Missa in C*</i> <i>Missa pastoralis in D</i> <i>Requiem in c</i> <i>Vesperae in D Nr. 2, Nr. 6*</i> <i>Vesperae in Es*</i>	<i>Missa in D*</i> <i>Requiem in c</i> <i>Vesperae in D Nr. 2, Nr. 6*</i> <i>Vesperae in F</i>	<i>Litania in G</i> <i>Missa in D Nr. 1*, Nr. 3, Nr. 6*</i> <i>Missa in D Nr. 2, Nr. 4, Nr. 5, Nr. 7</i> <i>Missa in C*</i> <i>Missa pastorella in D Nr. 1, Nr. 2</i> <i>Requiem in c</i> <i>3 Vesperae in D</i> <i>Vesperae in D Nr. 2, Nr. 6*</i> <i>Vesperae in F</i>

*Pastaba. Žvaigždute (\*) pažymėtų kūrinių partijų rankraščiai saugomi LMAVB RS, VKF, f. 43.*

Šaltiniai liudija, kad Bobrowskis komponavo tik bažnytinę muziką. Kompozitoriaus vokalinių-instrumentinių kūrinių partijų rankraščiuose aptinkame daug perrašymų ir atlikimo datų – nuo 1824 iki 1875 metų. Šie įrašai rodo, kad Bobrowskio kūriniai buvo ne tik tarp Vilniaus katedroje kaupiamų kūrinių nuorašų, bet ir dažnai atliekami. Beje, *Muzikos komiteto posėdžių protokolų knygoje* esančiuose sąrašuose kažkodėl neminimos, tačiau tarp išlikusių rankraščių randamos dvi XIX a. pirmojoje pusėje Vilniaus katedroje skambėjusios autoriaus giesmės: *Salve Regina in Es* ir *Veni creator in D*<sup>4</sup>.

Bobrowskio kūriniai buvo populiarūs ir už dabartinės Lietuvos ribų. Nemažai išlikusių kompozitoriaus kūrinių perrašų kažkada priklausė Užbalių (dab. Baltarusija) bažnyčios ir vienuolyno kapelai<sup>5</sup>. Galima prielaida, kad Bobrowskis buvo nuvykęs į šią bažnyčią arba, kaip ir dauguma minimo laikotarpio kompozitorių, tiesiog siuntė savo

2 Muzikiniai rankraščiai. [Vilnius], XIX a. *Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rankraščių skyrius, Vilniaus kapitulos fondas* (toliau LMAVB RS, VKF), f. 43.

3 Vilniaus katedros Muzikos komiteto posėdžių protokolų knyga. Vilnius, 1823–1864. LMAVB RS, VKF, f. 43–19679.

4 LMAVB RS, VKF, f. 43–27164 [2], f. 43–27165.

5 VUB RS, f. 45.

kompozicijų rankraštinės kopijas. Iš Užbalių bažnytinės kapelos mus pasiekė keturi vokalinė-instrumentinių kūrinių partijų rinkiniai: trys *Missa in D* ir *Vesperae in D*<sup>6</sup>.

Išlikusių Bobrowskio muzikinių rankraščių gausa suteikia galimybę iš arčiau susipažinti su kompozitoriaus kūryba. Deja, daugumos vokalinė-instrumentinių partijų rinkinių būklė labai prasta; akivaizdu, kad Bobrowskio kūriniai buvo populiarūs ir dažnai atliekami, todėl kūrinių partijas perrašinėjo ne tik pats autorius (?), kapelų vadovai, bet ir vokalistai, instrumentininkai. Dėl šios priežasties partijų perrašuose daug netikslumų, klaidų taisymų. Be to, dauguma išlikusių Bobrowskio kūrinių partijų rinkinių yra nepilni, todėl nėra galimybės rekonstruoti ir atlikti kompozicijas<sup>7</sup>.

Visi Bobrowskio kūriniai sukurti griežtai pagal liturginį tekstą ir laikantis tradicinės pasirinktų žanrų kompozicinės formos, juose vyrauja bažnytiniam kūriniams būdingos lakoniškos dalys, kurių seka pagrįsta kontrasto principu (keičiasi atlikėjų sudėtys, *solo* ir *tutti* epizodai, dalių tempas ir pan.). Kompozicijos parašytos nedidelei atlikėjų sudėčiai: trijų–keturių balsų chorui arba solistų ansamblui ir instrumentinei kapelai. Pagrindinė melodinė linija visuose kūriniuose skirta *canto primo*, kurią dubliuoja ir „apipina“ pirmieji smuikai. Antrieji smuikai ir mediniai pučiamieji instrumentai dubliuoja vokales *canto secundo* ir *tenore* partijas; variniai pučiamieji (dažniausiai valtornos) tepalaiko harmoninę vertikale, o visos kompozicijos pagrindas – vokalinio bei instrumentinio *basso* unisonas.

XIX a. pirmosios pusės Lietuvos bažnytinių kapelų repertuare dažnai aptinkami **Adalberto Dankowskio** kūriniai. Šio kompozitoriaus biografija ir kūryba muzikologų darbuose aptartos plačiau, nes gausūs jo muzikiniai rankraščiai pasklidę po Lietuvos ir Lenkijos archyvus<sup>8</sup>. Daug kūręs kompozitorius pats siūsdavo savo kūrinių rankraštinės partijas į įvairias bažnytines kapelas (Idaszak 1993), tad dabar labai sunku tiksliai pasakyti, kuriuose miestuose ir miesteliuose Dankowskis gyveno ir čia dirbdamas kūrė, o kurioms kapeloms kompozicijos buvo atsiųstos. Iškart po kompozitoriaus mirties „1815–1825 m. A. Dankowskio mišias Kremeneco bažnyčioje kiekvieną sekmadienį giedojo licėjaus profesoriai ir mokiniai“ (Wecowski 1963: 12). Lietuvos bažnytinėse kapelose ir Vilniaus katedroje Dankowskio kūriniai buvo populiarūs 1830–1850 metais.

Dankowskio gimimo, mirties datos ir vietos nežinomos. Muzikologės Danutos Idaszak duomenimis, Dankowskis gimė 1745–1755 m. laikotarpiu (Idaszak 1972).

6 *VUB RS*, f. 45–80 (1), 83 (1), 82 (1).

7 Straipsnio autorė, naudodamasi išlikusiais rankraščiais, sudarė Bobrowskio *Missa in D* (*VUB RS*, f. 45–83 (1)) pirmos dalies *Kyrie* partitūrą (Levinskaitė 1996).

8 Pavyzdžiu gali būti Dankowskio muzikinių rankraščių perrašų rinkinys iš Grodzisko, saugomas Poznanėje: *Archiwum Archidiecezjalny w Poznaniu*, Grodzisk Wlkp., Pa ZN GR.

Kitoje literatūroje minima, kad jis gimė apie 1760 m. Lenkijos pietinėje dalyje (We-cowski 1963: 11), tačiau tai taip pat tik prielaida. Gyvenimo pradžioje kompozitorius buvo susijęs su Oršos cistersų ordino vienuolynu: greta įsteigtoje mokykloje mokėsi ir gavo muzikinį išsilavinimą, vėliau dirbo šio vienuolyno bažnyčios vokalinėje-instrumen-tinėje kapeloje. 1787–1790 m. Dankowskis jau buvo žinomas kaip Gniezno katedros kapelos vadovas. Nuo 1790 m. kompozitoriaus gyvenimas dėl nežinomų priežasčių iš esmės pasikeitė – jis išvyko iš Lenkijos ir tapo Józefo Elsnerio (1769–1854) vadovauja-mo Lvovo vokiečių operos teatro orkestro muzikantu. Elsneris knygoje „Mano muzikos kūriniai“ (*Sumariusz moich utworów muzycznych*) mini Dankowską kaip kompozitorių, o orkestre – kaip *alto primo* (Elsner 1957). Knygos autoriaus nuomone, Dankowskis buvo labai darbštus žmogus, papildomai užsidirbdavęs perrašinėdamas natas, muzikuodamas keliuose Lvovo apylinkių bažnyčiose. 1797 m. Lvovo vokiečių operos teatrui persikėlus į Varšuvą, Dankowskis grįžo į Lenkiją, tačiau kur apsistojo – tikslų žinių neturime. Užuo-minos šaltiniuose sufleruoja, kad XIX a. pradžioje Dankowskis dirbo Oršos, Grodzisko (Zientarski 1981: 49), Gniezno, Poznanės ar net Vilniaus bažnytinėse kapelose. Pasta-roji prielaida galima atsižvelgiant į kelis faktus: kompozitoriaus kūrinių gausą Vilniaus katedros repertuare ir kai kurių išlikusių muzikinių rankraščių perrašų panašumą į au-tografą<sup>9</sup>. Be to, Antonis Milleris savo knygoje apie teatrą bei muziką XIX a. Lietuvoje kompozitorių Dankowską įvardijo *lietuvių* kilmės muziku, sukūrusiu vilnietišką pastora-lę „Vilkelis“ (*Duda*) (Miller 1936). Deja, šis kūrinys neminimas išlikusiuose šaltiniuose, nerandamas ir tarp muzikinių rankraščių.

Dankowskio kūrinių sąrašą, sudarytą remiantis Lietuvoje ir Lenkijoje saugomais ar-chyviniais šaltiniais, sudaro: 9 simfonijos ir *Largo affettuoso* (matyt, nebaigtos Simfonijos Nr. 10 fragmentas), 39 mišios, 27 mišparai, 8 litanijos, 5 gedulingos oficijos, 3 requiem, himnai, motetai ir pan. Akivaizdu, kad pagrindinė Dankowskio kūrybos dalis buvo baž-nytinė muzika lotyniškais ir slaviškais tekstais. Elsneris užsimena apie kitą Dankowskio kūrybos dalį – muziką teatrui, deja, tarp išlikusių rankraščių šios kūrybos pavyzdžių nėra. Matyt, jie buvo komponuojami Lvove ir neišliko teatrui persikėlus į Varšuvą.

Lietuvos archyvuose randama tik bažnytinių Dankowskio kūrinių rankraščių. Dau-gumos kompozicijų išlikusių partijų rinkiniai yra nepilni. Kompozitoriaus kūrinių popu-liarumą 1823–1850 m. puikiai iliustruoja Vilniaus katedros Muzikos komiteto posėdžių protokolų knygoje esantys sąrašai<sup>10</sup>:

9 A. Dankowski. [*Vesperae in D*] [Vilnius], 1812 balandžio mėn. *LMAVB RS, VKF*, f. 43–27193, f. 43–27195 ir kiti.

10 Vilniaus katedros Muzikos komiteto... *LMAVB RS, VKF*, f. 43–19679.

1823 m. sąrašas	1835 m. sąrašas	1850 m. sąrašas
<i>Litania in D*</i> <i>Missa in C*</i> <i>Missa in D</i> <i>Missa in Es*</i> <i>Missa in G</i> <i>Missa Pastorella in D Nr. 2*</i> <i>Vesperae in C*</i> <i>Vesperae in D*</i> <i>2 Vesperae in D</i> <i>Vesperae in Es Nr. 1*</i>	<i>Litania in C Nr. 5*</i> <i>Litania in D*</i> <i>2 Offertorium in B</i> <i>Passio in Es</i> <i>Psalm</i>	<i>Kompleta in C</i> <i>Kompleta in D*</i> <i>Litania in B*</i> <i>Litania in D*</i> <i>Litania in c Nr. 4*</i> <i>Missa Solemnis in Es*</i> <i>Missa in C*</i> <i>Missa in C</i> <i>Missa in D</i> <i>Missa in G</i> <i>4 Offertorium in C, in D, in G, in Es</i> <i>Passio in D</i> <i>Passio in Es</i> <i>2 Vesperae Solemnis in D</i> <i>Vesperae in C*</i> <i>Vesperae in D*</i> <i>Vesperae in D</i>

*Pastaba.* Žvaigždutėmis (\*) pažymėtų kompozicijų rankraštinųjų partijų rinkiniai yra išlikę ir saugomi *LMAVB RS, VKF*, f. 43. Būtina paminėti, kad dauguma jų nepilni, suplyšę, sunkiai šifruojami, tačiau čia gausu atlikėjų pavardžių ir pastabų, sukūrimo (?), perrašymo (?) ir atlikimo (?) datų. Mažiausiai nuo laiko negandų nukentėjo Dankowskio vokalinių-instrumentinių partijų rinkinys *Litania in C Nr. 5* (f43–27183, f43–47184). Ši kompozicija straipsnio autorės iniciatyva buvo rekonstruota ir atlikta.

Bažnytinių Dankowskio kompozicijų atlikėjų sudėtis – keturių balsų choras ir instrumentinė kapela, sudaryta iš styginių ir pučiamųjų instrumentų. Lyginant su Bobrowskio kūriniiais, Dankowskio kūrybos pavyzdžiai yra didesnės apimties, labiau išplėtotų formų, pasižymi įvairesne faktūra, dinamika ir kitų atlikimo niuansus žyminčių ženklų gausa, dažnesne *solo* ir *tutti* epizodų kaita ir pan. Be to, instrumentinėse partijose išskirtinis vaidmuo skirtas mediniams pučiamiesiems instrumentams: pastarieji ne tik dubliuoja vokalinius balsus, bet ir savarankiškai plėtoja muzikinę medžiagą<sup>11</sup>. Judresnė ir vokalinio *basso* partija: jos melodinė linija gana savarankiška ir nėra tik akompanuojantis ar instrumentinį bosą dubliuojantis balsas<sup>12</sup>. Pažymėtina ir tai, kad Dankowskio bažnytinių kompozicijų ciklų dalis dažnai jungia teminės arkos, sudarytos iš tapačių melodinių

11 A. Dankowski. *Nr. 4 gracie na Wielki Piątek: przy Grobie Litania in c moll...* [Vilnius], 1830. *LMAVB RS, VKF*, f. 43–27185.

12 A. Dankowski. [*Vesperae in D*] [Vilnius], 1812 balandžio mėn. *LMAVB RS, VKF*, f. 43–27193, f. 43–27195.

intonacijų, varijuojamų ritmu, tempu, metru. Pavyzdžiu gali būti *Missa pastorella in D* Nr. 2 *Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus* dalių pagrindinės temos<sup>13</sup>.

Iš Lietuvoje gyvenusių muzikos kūrėjų minėtinas styginių instrumentų meistras, pedagogas ir kompozitorius **Antonas Sokulskis** (1776–1842). Apsigyvenęs Vilniuje 1794 m. (Bakutyte 2011: 68) ir aktyviai įsiliejęs į miesto kultūrinį gyvenimą, Sokulskis netrukus išgarsėjo kaip „didelis muzikos žinovas“<sup>14</sup>. Jis talkino Johannui Davidui Hollandui (1746–1827) rašant muzikos teorijos vadovėlį „Akademiniis traktatas apie tikrąjį muzikos meną su priedu apie harmonizacijos meną“ (*Traktat akademicki o prawdziwej sztuce muzyki oras dodatek o używaniu harmonii*), išspausdintą 1806 m. Vroclave, o vėliau ir šio darbo tęsinį „Harmonijos meno pratimų rinkinys, sukurtas paskaitų metų Vilniaus universitete 1813 metais“ (*Zbiór prób sztuki harmoniczej, uczyniony na lekcjach w Uniwersytecie Wileńskim w roku 1813*), „kuriame buvo kalbama apie atlikimo meną, interpretaciją, kontrapunktą, harmoniją, žymėtąjį bosą ir kt.“ (Trilupaitienė 2009: 42). Panašu, kad Sokulskio pagalba Hollandui apsiribojo tik lenkų kalbos klausimais<sup>15</sup>, tačiau neabejotinai muzikinis išprusimas lėmė, kad Hollandas pagalbininku pasirinko būtent jį – bene žymiausią minimo laikotarpio Vilniaus muziką.

Sokulskis komponavo nedaug, bet įvairių žanrų ir paskirties kūrinius: pasaulietines ir bažnytines vokalines dainas ir giesmes, vokalinius-instrumentinius bažnytinius kūrinius, kompozicijas vargonams, styginiams instrumentams ir kitus. Kaip ir kompozitorius Bobrowskis, Sokulskis buvo aktyviausios Vilniaus masonų ložės „Uolusis lietuvis“ (*Gorliwy litwin*) narys ir meistras. „Uoliojo lietuvi“ 1816 m. protokole rašoma, kad „darbams pasibaigus visi broliai, susikibę Broliškos vienybės pynele, Prakalbininkui dainuojant solo, užtraukė dainą, kuriai eiles parinko Borowskis, o brolis Sokulskis sukūrė muziką ir akompanavo pantaleonu“<sup>16</sup>. Tarp kompozitoriaus kūrinių randama dar viena masonų daina, sukurta 1819 m., kuriai „vėliau, filaretų laikais, pritaikytas A. Mickevičiaus tekstas „Džiaugsmu spindi akys“ (*Hey radością oczy błyszną*)“ (Kiauleikytė 2001: 24). Ši Sokulskio kompozicija buvo įtraukta į 1855 m. sudarytą „Filaretų dainyną“<sup>17</sup>.

13 A. Dankowski. *Missa Pastorella in D* Nr. 2. [Vilnius, XIX a. pirma pusė]. *LMAVB RS, VKF*, f. 43–27190.

14 *Stworzenie Świata ułożone w muzykę przez Józefa Haydna Doktora muzyki, z niemieckiego na Polski język przetłumaczone przez Chodaniego, Profesora Theologii Moralney w Wilnie*. [Vilnius, XIX a.]. *Lietuvos valstybės istorijos archyvas*, f. 1135, ap. 3, s. v. 122.

15 Apie tai užsimenama M. Brensztejno rankraštyje *Artystai i rzemieślnicy Wileńscy*, t. 1 [XIX a.], *Biblioteka Narodowa w Warszawie, Dział rękopisów*, II, 10648, s. 360–400.

16 [Uoliojo lietuvi protokolai] [Vilnius, XIX a. pirma pusė]. *VUB RS*, f. 4, b. A747, p. 25.

17 *Piosenki zebrane i ułożone w Kochaczynie przez Brygdyę ze Świętorzeczickich Zanowę* [Vilnius], 1855. *LMAVB RS*, f. 151–1109.



Dauguma XIX a. pirmosios pusės Lietuvoje komponuotų, kūrinių sąrašuose minimų ir išlikusių kūrinių vargonams yra anoniminiai. Taip yra todėl, kad pastarosios kompozicijos dažniausia buvo improvizuojamos apeigų metu ir neužrašomos. Tik pavieniai kūriniai vargonams mus pasiekia su įvardytais autoriais. Vienas tokių pavyzdžių – Sokulskio „Fuga vargonams“ (*Fuga per organo in C*), dedikuota Stanisławui Moniuszkai (1819–1872) ir dažnai atliekama XIX a. Vilniaus bažnyčiose.

1809 m. Sokulskis dalyvavo atliekant Josepho Haydno (1732–1809) oratoriją „Pausulio sukūrimas“. Tikėtina, kad tai turėjo įtakos jo norui išbandyti savo kūrybines jėgas komponuojant vokalines-instrumentines kompozicijas. Išlikę kūrinių sąrašai liudija, kad 1830–1850 m. Vilniaus katedroje skambėjo Sokulskio vokalinės-instrumentinės „Didžiosios Savaitės Lamentacijos“ (*Lamentacje wielkotygodniowe*), įvairios kitos giesmės<sup>18</sup>. Deja, šie muzikiniai rankraščiai neišliko, tad aptarti ir palyginti juos kitų vietinių kompozitorių bažnytinės kūrybos kontekste kol kas negalime.

Dar vienas kompozitorius, gyvenęs ir kūręs Vilniuje XIX a. pirmojoje pusėje – **Martinus Zebrowskis** (gimimo ir mirties datos nežinomos). Šis vokalinių-instrumentinių bažnytinių kūrinių autorius, dar nesulaukęs muzikologų dėmesio, dirbo Šv. Jurgio bažnyčios kapeloje, Vilniaus seminarijoje. Apie Zebrowskį ir jo kūrybos fragmentus sužinome iš Vilniaus seminarijai priklausiusių rankraštinių kūrinių partijų perrašų knygų *Quatuor Libri Cantu...*<sup>19</sup>. Tai didelės apimties, daugiau kaip 100 kompozicijų, vokalinių partijų rinkiniai. Kol kas rastos tik *basso vocale* ir *cantu secundo* partijų knygos, tačiau jų tituluose lapuose esantys įrašai byloja, kad rinkiniai buvo keturi (dar minimi *cantu primo* ir *tenore vocale*), o susipažinus su knygoje esančiomis kompozicijomis tampa akivaizdu, kad dauguma jų turėjo akompanimentą. Knyga, skirta vargonams, arba instrumentinės partijos, dar nerasta.

Zebrowskis *Quatuor Libri Cantu...* perrašė 1828 m., dirbdamas nuo kovo ir gruodžio mėnesio pabaigos. Kaip žinia, tokia veikla buvo įprasta Lietuvos bažnytinių kapelių vadovams (Budzinauskienė 2007), tačiau pirmą kartą susiduriame su tokios didelės apimties perrašais. Zebrowskis šiose knygose įamžino save kaip kompozitorių: *Quatuor Libri Cantu...* randame dvi kūrėjo kompozicijas – „Msza Polska“ ir „Himną“. Kol kas tai vieninteliai žinomi minimo autoriaus kūrybos pavyzdžiai. Iš pirmo žvilgsnio abi kompozicijos yra lakoniškos apimties, nesudėtingos posmų (tekstas lenkų k.) faktūros,

18 Vilniaus katedros Muzikos komiteto posėdžių protokolų knyga. Vilnius, 1823–1864; 1850 m. sąrašai ir posėdžių protokolų įrašai. *LMAVB RS, VKF*, f. 43–19679.

19 *Quatuor Libri Cantu...*, Vilnius, 1828. *Lietuvos nacionalinė M. Mažvydo biblioteka, Muzikos skyrius*, 05/23610, 05/23687.



primenančios kompozitoriaus „amatininko“ kūrybą, ir tai buvo visiškai įprasta minimo laikotarpio Lietuvos bažnytinių kapelų repertuare.

## Išvados

1. XIX a. pirmojoje pusėje akivaizdų vietinių kompozitorių kūrybos vyravimą Lietuvos bažnytinių kapelų repertuare lėmė kelios aplinkybės: nusistovėjusi bažnyčiose atliekamų kūrinių tradicija, kapelų vadovų iniciatyva, liturgijai skirtų kompozicijų tradiciškumas melodikos, formos, apimties, atlikėjų sudėties, kitais aspektais ir nesudėtingas atlikimas. Visa tai atliepia aptariamo laikotarpio Lietuvos bažnytinio repertuaro specifiką.
2. Analizuojant išlikusius bažnytinės muzikos šaltinius tampa akivaizdu, kad greta profesionalaus vietinių kompozitorių meno, kuris galėjo būti atliekamas tik profesionalių muzikų, Lietuvos bažnyčiose lygiaverčiai plito minimaliai pasimokiusių kūrėjų nesudėtingas, tačiau su meile ir išmone sukurtas repertuaras.
3. Straipsnyje aptarti keturi kompozitoriai – Bobrowskis, Dankowskis, Sokulskis ir Zebrowskis – skiriasi savo biografijomis, santykiu su muziko profesija ir palikimu. Bobrowskis ir Dankowskis, komponavę daug ir kryptingai, atstovauja vietiniams kūrėjams profesionalams, Sokulskis, sukūręs tik keletą bažnytinės muzikos kūrinių, yra kompozitoriaus mėgėjo pavyzdys, o Zebrowskis galbūt buvo kompozitorius „amatininkas“, kūręs tada, kai reikia, ir tai, ko trūko kapelos repertuarui.
4. Šiame straipsnyje neatsitiktinai bemaž nenagrinėti šių keturių kompozitorių kūriniai. Daug svarbiau buvo susisteminti turimą medžiagą ir aptarti prielaidas, kodėl šių keturių kompozitorių kūriniai vyravo Lietuvos bažnytinių kapelų repertuare.
5. Didelė tikimybė, kad kompozitorių Bobrowskio, Dankowskio, Sokulskio ir Zebrowskio kūrinių rastume ir tarp išlikusių anoniminių rankraščių. Vis dėlto norint išsiaiškinti kūrinių autorystę, reikia sutelkti milžiniškas pajėgas ir peržiūrėti bei susisteminti išlikusius Lietuvos archyvuose saugomus bažnytinius kūrinius.
6. Tolesnė šaltinių analizė turėtų atsakyti į daugelį svarbių klausimų, kuriuos būtina nagrinėti norint pažinti XIX a. pirmosios pusės Lietuvos bažnytinės muzikos raidą ir vietinių kūrėjų kūrybą.

*Įteikta 2013 09 18*

## LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

- Bakutytė, V. *Vilniaus miesto teatras: egzistencinių pokyčių keliu. 1785–1915*. Vilnius: Lietuvos kultūros istorijos institutas, 2011.
- Budzinauskienė, L. Lietuvos bažnytinių kapelų vadovų ir narių kūrybinė veikla (XVIII a. pabaiga–XIX a. I pusė). *Menotyra*, 2007, Nr. 1(14), p. 25–32.
- Bobrowski, F. *Lexikon latino-polonicum. Słownik łacińsko-polski*. 3-ie wyd. Wilno, [1905].
- Elsner, J. *Summariusz moich utworów muzycznych*. Kraków, 1957.
- Idaszak, D. *Grodzisk Wielkopolski*. Katalog tematyczny muzykaliów. Kraków: Musica Iagellonica, 1993.
- Idaszak, D. *Wojciech Dankowski*. Monografijos rankraštis, 1972.
- Kiauleikytė, L. XVIII–XIX a. sandūros Lietuvos masonų muzikos kultūra. *Menotyra*, 2001, Nr. 3(24), p. 22–32.
- Krakytė, A. Vilniaus akademinė bendruomenė ir jos biblioteka XIX amžiaus pirmojoje pusėje: imperinio valdymo įtaka. *Knygotyra*, 2008, t. 51, p. 7–30.
- Levinskaitė, L. *XVIII a. pabaigos–XIX a. Lietuvos bažnytinių kapelų repertuaras*. Magistro darbas. Vilnius, 1996.
- Miller, A. *Teatr polski i muzyka na Litwie jako strażnice kultury zachodu (1745–1865)*; studjum z dziejów kultury polskiej. [Vilnius], 1936.
- Polski słownik biograficzny*. Kraków, 1936.
- Słownik muzyków polskich*. T. 1. Red. J. Chomiński, Kraków, 1964.
- Trilupaitienė, J. Keli XVIII a. LDK bažnytinės muzikos bruožai. *Menotyra*, 2009, Nr. 1–2(16), p. 36–49.
- Wecowski, J. Przyczynek do biografii Dankowskiego. *Z dziejów muzyki polskiej*, 1967, No. 6, p. 11.
- Załęński, K. Słownik polskich duchownych należących do łóz wolnomularskich. *Ars Regia*, 2008–2009, No. 11(18), p. 135–146.
- Zientarski, W. Z dziejów kapeli parafialnej w Grodzisku Wielkopolskim. *Muzyka*, 1981, No. 1, p. 45–53.

## **Creators of Lithuanian sacral vocal-instrumental music of the first half of the 19th century: Florjan Bobrowski, Adalbert Dankowski and others**

**SUMMARY.** In the first half of the 19th century the Lithuanian church choir repertoire was dominated by works by local composers. This theme was analysed in various aspects in earlier scientific articles by this author. The goal of the article is to discuss the biographies and body of work of several composers who created works in the first half of the 19th century. Most attention is given to the personas and works of composers Florjan Bobrowski, Adalbert Dankowski and others. The article is based on musical manuscripts and other archival sources, which now are almost the only documents that refer to the aforementioned authors, their life and creations. The collected material allows a presumption that the creations of these authors were often performed and were popular in the repertoire of Lithuanian church choirs. In the article, an attempt is made to name those creations, to separate the dominating genres, the cast of the performers of these compositions, and to touch upon consistent patterns and differences in the creations, as well as to research their popularity in the general context of the 19th-century Lithuanian church choir repertoire.

**KEYWORDS:**  
first half of the 19th  
century, Lithuania,  
church music,  
Florjan Bobrowski,  
Adalbert Dankowski,  
Anton Sokulski,  
Martin Zebrowski.